

Лілія Гриневиц – кандидат педагогічних наук, доцент, перший проректор Київського університету імені Бориса Грінченка.

Кола наукових інтересів: освітня політика, управління реформами у сфері освіти, розроблення і впровадження системи моніторингу якості освіти та незалежного зовнішнього оцінювання, освітні інновації та розвиток освітнього середовища, якість освіти в контексті світових та європейських тенденцій.

✉ l.hrynevych@kubg.edu.ua

🆔 <https://orcid.org/0000-0002-5818-8259>

УДК: 37.014.3:001.8

<https://doi.org/10.32405/2411-1317-2022-4-98-111>

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ІДЕЇ РЕФОРМИ «НОВА УКРАЇНЬСЬКА ШКОЛА» У СВІТЛІ УКРАЇНЬСЬКОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДУМКИ

Анотація. Стаття присвячена висвітленню концептуальних підходів та баченню реформи «Нова українська школа» через призму положень класиків філософсько-педагогічної вітчизняної та зарубіжної педагогічної думки, що мали вплив на освітні зміни в Україні. Подано погляди вчених та педагогів-практиків, чий внесок у світову та вітчизняну шкільну освіту, людський розвиток та світоглядно-методологічні засади української освіти в контексті сучасних глобалізаційних викликів є значним. Серед ідеологів нової школи виділено доробок відомих мислителів та педагогів, Г. Сковороди, Т. Шевченка, К. Ушинського, С. Русової, І. Франка, Б. Грінченка, Г. Ващенко, В. Сухомлинського, А. Зязюна, В. Кременя та ін. Окреслено ідеї вітчизняної педагогічної думки та їхнє втілення у підходах до реалізації реформи «Нова українська школа». Наукова новизна полягає у розкритті паралелей між ідеями видатних просвітителів, педагогів і філософів минулого та сучасності та концептуальними положеннями реформи «Нова українська школа» у контексті її реалізації. Зроблено висновок, що сучасна реформа «Нова українська школа» у сфері загальної середньої освіти базується на глибоких українських освітянських традиціях та ідеях видатних вітчизняних мислителів та педагогів.

Ключові слова: реформа «Нова українська школа», НУШ, освітня реформа, шкільна освіта, заклади загальної середньої освіти, українська педагогічна думка.

Постановка проблеми. Розбудова системи загальної середньої освіти є одним з пріоритетів розвитку Української держави. Різноманітність та багатогранність підходів та бачення реформування системи шкільної освіти – риса, притаманна сучасному демократичному суспільству, що передбачає врахування думок різних зацікавлених груп на теренах розбудови сучасної освітньої політики: вчителів, керівників закладів освіти, управлінців різних ланок, батьків, громадськості та роботодавців. Сучасна реформа «Нова українська школа» (НУШ), що здійснюється у сфері загальної середньої освіти, увібрала в себе очікування українського прогресивного суспільства й базується на глибоких вітчизняних освітянських традиціях і теоретичному підґрунті, пов'язаному як з українськими, так і з зарубіжними передовими педагогічними та теоретичними ідеями,

які досі залишаються не достатньо розкритими у науково-педагогічній літературі відносно сучасної реформи НУШ.

Сьогодні реалізація реформи НУШ набуває своїх обертів у практичному втіленні, перед освітянами та науковцями стоять завдання постійного науково-педагогічного супроводу цієї реформи. Необхідно надати розгорнуте трактування підвалин та концептуальних засад НУШ, окреслити основні зв'язки ідей сучасної освітньої реформи та поглядів українських дослідників і педагогів для кращого усвідомлення витоків і наслідків реформи для вітчизняної системи освіти та вирішення важливих наукових й практичних завдань здійснення реформи НУШ, її сутності та складників. Тому завданням дослідження є виокремлення концептуальних засад НУШ, витoki яких лежать в ідеях, концепціях, підходах та практичній діяльності видатних українських учених та педагогів, проведення паралелей з сучасною практикою Нової української школи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В основу концептуальних засад розвитку освіти та освітніх реформ покладено положення класиків філософсько-педагогічної думки, зокрема, таких, як Платон, Аристотель, Вольтер, Ж.-Ж. Руссо, Дж. Дьюї, В. Кілпатрик, Е. Коллінгс, Е. Паркхер, Дж. Локк, І. Кант, Г. Гегель, М. Монтессорі, Я. Коменський та вітчизняних мислителів і педагогів – Г. Сковороди, Т. Шевченка, М. Грушевського, К. Ушинського, Б. Грінченка, В. Сухомлинського, С. Русової та ін. До найважливіших здобутків цих видатних постатей варто віднести ідеї природної свободи і рівності людей, вільне виховання, принцип природовідповідності виховання, що сприяє вільному розвитку дитини та відбувається через самостійне накопичення життєвого досвіду, заперечення авторитаризму, поєднання пізнання та діяльності в навчальному процесі, шляхом вирішення поставлених задач, накопичення учнями особистого досвіду, організацію діяльності дитини в соціальному середовищі, орієнтовану на збагачення його індивідуального досвіду, необхідність творення національної школи та ін.

Проте необхідно зауважити, що сьогодні існують різні підходи до трактування реформи НУШ, зокрема такі, що вона базується винятково на ідеях та підходах зарубіжної педагогічної школи. Наприклад, автори І. Вікторенко, І. Федь, Н. Вовк встановлюють кореляції між реформою НУШ та функціонуванням освітніх систем інших країн. Вони зазначають, що «реалізація освітньої політики України у сфері реформування загальної середньої освіти розпочалась із початкової ланки освітньої системи з урахуванням досвіду Фінляндії, Норвегії, США, Канади та Польщі» (Вікторенко, 2022). Ці ствердження, на наш погляд, є дещо звуженими та зосередженими лише на відображенні спільних тенденцій розвитку освітніх систем у світі.

Значний загальний учених-компаративістів аналізує сучасні реформи в освіті в різних країнах, на тлі взаємовпливів та взаємозв'язку спільних світових тенденцій, спричинених політичними, суспільними та економічними змінами й технічним прогресом, враховуючи також і вітчизняні традиції освіти (Н. Авшенюк, Л. Березівська, А. Василюк, А. Сбруєва, О. Лошкіна, О. Матвієнко, О. Овчарук, Л. Пуховська та ін.). Учені, які досліджують сучасні тенденції розвитку освітніх систем та історіографію освітніх реформ, зазначають, що кожна країна має певні сформовані традиції в галузі освіти, пов'язані з особливостями їх соціально-економічного розвитку, історичними та національними умовами. При цьому дослідники переконливо стверджують, що жодна інновація та запозичена технологія у сфері освіти не може повноцінно функціонувати в чужому середовищі без опори на традиції та існуюче підґрунтя. Водночас питання реформування шкільної освіти в різних країнах – схожі й пов'язані з модернізацією змісту освіти, зміною підходів до оцінювання навчальних досягнень, автономією шкіл тощо, що об'єднує зусилля світового співтовариства для вирішення цих проблем. Тут варто пояснити, що багатьом освітнім системам властиві спільні проблеми та виклики, і тому більшість процесів, що відбуваються в освіті, є подібними, так само, як і шляхи їх вирішення.

Особливістю сучасних реформ в освіті є те, що сьогодні реформи є засобом інтеграції країн до освітньої спільноти Європи та світу, двигуном покращення якості освітніх послуг та приведення освіти у відповідність до потреб сучасного суспільства. Важливим і фундаментальним

чинником функціонування будь-якої національної системи освіти є її національне підґрунтя та певні традиції, що зберігаються в системах освіти і слугують її ціннісним потенціалом.

Поряд з цим є ґрунтовні наукові праці, що досліджують витoki української педагогіки, її взаємозв'язки з сучасними підходами до реформування освіти. До них відносяться роботи вітчизняних учених Н. Побірченко, О. Пошетун, А. Сбруєвої, О. Сухомлинської та ін., що розгортають науковий пошук навколо історіографії шкільної освіти в Україні відповідно до змін освітньої парадигми та політичних ідеологій, соціально-економічних процесів в країні тощо.

Враховуючи необхідність окреслення вітчизняного підґрунтя реформи «Нова українська школа», а також недостатню дослідженість цих аспектів та існування хибних стверджень щодо копіювання складових реформи НУШ з досвіду зарубіжних країн, вважаємо доцільним здійснити аналіз теоретичних та практичних ідей вітчизняних провідних мислителів, педагогів і провести паралелі з концептуальними засадами НУШ, що дасть змогу цілісно осмислити сучасну реформу загальної середньої освіти та заповнити прогалини в її розумінні та трактуванні.

Мета дослідження. Проаналізувати витoki реформи «Нова українська школа», здійснити огляд основних ідей вітчизняної прогресивної педагогічної думки та їхнє втілення у її концептуальних засадах.

Виклад основного матеріалу. Концептуальні ідеї реформи «Нова українська школа» формувалися відповідно до вимог часу і нових викликів, які постали перед українським суспільством після Революції гідності та початку російської агресії в Україні з 2014 року. З одного боку – поява чіткої євроінтеграційної перспективи, згуртування значної частини суспільства навколо європейських загальнолюдських цінностей: поваги до гідності людини, свободи вибору і відповідальності за нього, демократії та плекання власної національної ідентичності. З іншого боку – російська агресія, анексія і окупація частини територій, інформаційна війна та потреба в посиленні оборонної спроможності держави.

У цих умовах постало завдання творення такої архітектури реформи шкільної освіти, яка б відповідала на ці виклики. Можна виділити три основні джерела концептуальних ідей реформи НУШ:

1. Надбання української педагогічної думки, яка переймалася цінністю і свободою кожної особистості, утвердженням української державності та становленням національної системи освіти.
2. Переосмислення досвіду і уроків реформування загальної середньої освіти в Україні, зокрема переходу до 12-річного навчання.
3. Врахування світових і європейських тенденцій у сучасній шкільній освіті та творча адаптація успішних практик провідних освітніх систем зарубіжних країн.

Концепція реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року як державна політика була затверджена урядом України наприкінці 2016 року, при цьому освітня реформа визначена ключовим пріоритетом не лише на словах, а з відповідними інвестиціями – цільовими освітніми субвенціями для її впровадження (Кабінет Міністрів України, 2016). Така пріоритетність розвитку національної освіти перегукується з позицією Тараса Шевченка, який прагнув донести до українців необхідність бути освіченими, піднімав роль освіти у суспільстві: «Якби ви вчилися так як треба, то й мудрість би була своя» (Шевченко, 1845). Саме ця думка геніального Шевченка стала важливим мотивом реформи та була тоді ж виписана на стіні будівлі Міністерства освіти і науки, зустрічаючи кожного працівника чи відвідувача.

У вищезгаданій концепції були проаналізовані чинні проблеми, які потребували розв'язання, запропоновані завдання реформи, а також визначено, що «випускник Нової української школи – це цілісна всебічно розвинена особистість, здатна до критичного мислення; патріот з активною позицією, який діє згідно з морально-етичними принципами, здатний приймати відповідальні рішення, поважає гідність і права людини; інноватор, здатний змінювати навколишній світ, розвивати економіку за принципами сталого розвитку, конкурувати на ринку праці, навчатися впродовж життя» (Кабінет Міністрів України, 2016).

Основні підходи реформи НУШ, етапи її реалізації знайшли своє відображення в Концептуальних засадах реформування середньої школи «Нова українська школа», затверджених рішенням Колегії МОНУ 27.10.2016.р. Серед них: оновлений зміст освіти, заснований на формуванні компетентностей і наскрізних умінь, необхідних для успішної особистісної та професійної реалізації; педагогіка партнерства, яка ґрунтується на спілкуванні, взаємодії та співпраці учасників освітнього процесу – вчителя, учня і батьків; врахування потреб і здібностей дитини, втілення принципу дитиноцентризму; активні методи навчання (проблемно-орієнтоване, проєктне, дослідницько-пошукове); виховання на цінностях, плекання української ідентичності; збільшення часу на професійний розвиток вчителя; дружнє до дитини, інноваційне освітнє середовище, його інклюзивність; нова структура школи, що передбачає трирічну профільну школу, і зорієнтована на поглиблену професійну або академічну підготовку до вибору майбутньої професійної та освітньої траєкторії.

Відповідно до Закону України «Про освіту» (2017 р.) «метою освіти є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, формування цінностей і необхідних для успішної самореалізації компетентностей, виховання відповідальних громадян, які здатні до свідомого суспільного вибору та спрямування своєї діяльності на користь іншим людям і суспільству, збагачення на цій основі інтелектуального, економічного, творчого, культурного потенціалу Українського народу, підвищення освітнього рівня громадян задля забезпечення сталого розвитку України та її європейського вибору» (Верховна Рада України, 2017, с. 1). Ця мета освіти не втрачає своєї актуальності, а тільки її підтверджує на тлі російської агресії і спричиненої нею екзистенційної війни українського народу та переосмислення перспектив післявоєнної розбудови країни. В основі вибору таких підходів до реформування освіти безперечно лежать ідеї та практичні здобутки видатних вітчизняних просвітителів, педагогів, психологів та філософів.

Г. Сковорода, знаний український філософ та просвітитель, є основоположником «філософії серця», що під поняттям серця передбачає людський розум та душу. Педагогічний досвід Г. Сковороди пов'язаний з Переяславським та Харківським колегіумами, де у своїх учнів він виховував повагу до вітчизни, свого народу, батьків, учителів та благодійників, розвивав природні нахили, здібності. Г. Сковорода вважав, що людина має виховуватись у суспільстві, у процесі різних взаємостосунків та в родинному середовищі. Ці ідеї «філософії серця» пізніше у ХХ столітті були розвинуті та втілені в гуманістичній парадигмі виховання В. Сухомлинського (Ковалів, 2007). У центрі світогляду Г. Сковороди перебуває людина, її духовний світ: хто хоче бути щасливим, той насамперед має пізнати самого себе, внутрішню сутність, свою духовність або своє серце. Значне місце у творах Г. Сковороди посідають ідеї «сродної праці», що, на думку мислителя, є природною та органічною потребою кожної людини. Людина, яка не пізнала себе, не може обрати відповідно до своєї природи сферу діяльності та свої покликання, отже, не може бути щасливою.

Видатний український гуманіст, поет, художник та мислитель, Т. Шевченко є сьогодні взірцем у просвітництві українського суспільства. У своїх творах Т. Шевченко висловлював цінні думки про освіту і виховання дітей, які варто розуміти як витоки народної педагогіки та народознавства. Уся творчість поета була спрямована на боротьбу з поневоленням свого народу, а його участь у діяльності Кирило-Мефодіївського братства довела його прагнення визволення українського народу з кріпосництва та утворення незалежної української державності, за що поета було поневолено та вислано з рідної Батьківщини. Т. Шевченко у своїх письмових та художніх роботах порушував соціально-етичні теми, розмірковував над питаннями родинного та національного виховання дітей, наполягав на важливості виховання у дітей любові до батьківщини, рідної мови, народних традицій та фольклору. Важливим внеском Т. Шевченка у розвиток української педагогічної думки є його підручник для недільних шкіл – «Букварь Южнорусский» (1860), що був доступний кожній простій дитині, у ньому Т. Шевченко поєднав народні приказки та прислів'я, навів зразки народної творчості, зокрема дві народні думи «Про Олексія Поповича» та «Марія Богуславка». Особливу роль у народній школі мислитель відводить учителю – носію української духовності народу, якому притаманні такі риси, як доброта і високоморальність.

К. Ушинський, видатний вітчизняний педагог, вважав джерелом своєї творчості народну педагогіку та став одним з основоположників національного виховання. У своїх працях К. Ушинський наголошував, що кожен народ має право на свою національну школу та систему виховання. Педагог підкреслював необхідність повторення у навчальному процесі та обґрунтовував дидактичні основи викладання, до яких належать принцип свідомості, наочності, систематичності, міцності навчального матеріалу, що засвоюється. А також акцентував, що при побудові навчального процесу мають бути враховані національні, психологічні та статеві-вікові особливості дітей. Значне місце педагог відводив таким важливим аспектам, як розвиток пізнавальної активності школярів, мислення та емоційності, розвиток мовленнєвої активності та забезпечення наступності у навчанні, духовно-моральному вихованню. К. Ушинський вважав, що виховання народних та національних культурних цінностей розвивають у дитини почуття громадянського обов'язку, волю та християнську мораль і чесноти. Важливим також вважав належну організовану самостійну роботу учнів, мотивацію до творчості, розвиток шкільного краєзнавства. Видатними працями педагога є низка підручників для початкової школи: «Дитячий світ» (1861 р.), «Рідне слово» (1864 р.), низка наукових статей (Сухомлинська, 2005; Дем'яненко, 2013).

І. Франко, відомий український поет, письменник, перекладач, громадсько-політичний діяч, у своїх творах значне місце відводить зростанню особистості та громадянина. У літературній, публіцистичній і науковій спадщині з більш ніж 6000 публікацій він закладає міцний фундамент філософсько-світоглядних ідей демократичного суспільства та національного процвітання, у тому числі поєднання теорії та практики в розбудові наукової та освітньої концепції для успішної держави. На шляху формування національної свідомості першочергове значення він відводив знанням рідної історії та культури, у листі до галицької молоді І. Франко писав про необхідність глибоко пізнати свою Україну, «усю в її етнографічних межах, у її теперішнім культурним етапі, познайомитися з її природними засобами та громадськими болячками і засвоїти собі те знане твердо, до тої міри, щоб ми боліли кожний її частковим, локальним боєм і радувалися кожним хоч і як дрібним та частковим її успіхом, а головню, щоб ми розуміли всі прояви її життя, щоб почували себе справді, практично частиною його» (Франко, 1986). Він акцентує на значенні соціального середовища та оточення для розвитку особистості, а також на впливі навколишнього світу на людину. І. Франко стверджував, що без власної школи та власної освітньої традиції, культури неможливо побудувати національну школу та цілісну державу, вбачав патріотичним обов'язком молоді активацію життєвої та творчої енергії рідного народу, здійснення культурної інтеграції всього потенціалу людини, становлення українства, заклик до «інтенсивної, невсипущої праці над собою самими», а саме – їх національним завданням має стати набування знань і вмінь, загартовування волі, відчуття любові до власного народу та її виявлення «невтомною, тихою працею» (Франко, 1986).

Б. Грінченко, видатний український педагог, письменник, громадський діяч, відстоював народну педагогіку та навчання рідною мовою в школах. Він вважав, що народна мораль, традиції та сімейні цінності є джерелом рис громадянина та патріота. Прогресивним дидактичним підходам до навчання Б. Грінченко приділяв особливу увагу, використовуючи у своїй педагогічній діяльності групові методи навчання, важливу роль відводив трудовому навчанню та фізичному вихованню учнів. Важливим принципом навчання Б. Грінченко вважав систематизацію знань, що втілено в його працях «Рідне слово» (1889 р.), «Народні вчителі і українська школа» (1906), «Якої нам треба школи» (1906) та ін. Педагог негативно ставився до питань денационалізації школи, адже працював у часи заборони національної мови та навчання рідною мовою у школах, піддавав критиці стан народної освіти, характерними рисами якої тоді були схоластичність, механічне зазубрювання, засилля релігії; засуджував фізичні покарання. Вважав, що навчання чужою мовою гальмує духовний розвиток дитини, виголошував ідею національної школи як громадський діяч та письменник. Особливу роль Б. Грінченко відводив учителю, його вмінню самовдосконалюватись, відстоював статус учителя у суспільстві (Пастух, 2006; Скрипник, 2004).

С. Русова, просвітителька, науковець, державний діяч, педагог, є авторкою концепції українського національного дитячого садка та численних праць з педагогіки, психології шкільної

освіти періоду 1920–1930-х рр. Перебуваючи в еміграції, С. Русова долучилась до відродження української науки, педагогіки, просвітництва українців. Спілкуючись із передовими педагогами тогочасної Європи та світу, С. Русова здійснила значний прорив у педагогічній науці та практиці, який сучасні дослідники називають «український педагогічний «вибух» (Джус, 2007), а педагогіка українського зарубіжжя зберегла освітній досвід рідної землі в державах тимчасового перебування українців, увібрала досягнення шкільних систем країн світу та розвивалася в напрямі створення системи українсько-закордонної моделі навчання й виховання дітей і молоді, що особливо важливо в умовах сучасних освітніх орієнтирів нашої держави (Джус, Нагачевська, 2007).

Ідеї С. Русової значно збагатили педагогічну думку початку ХХ століття, у своїх працях вона висвітлювала питання розумового, морально-естетичного та трудового виховання дитини. У своїй діяльності вчена приділяла увагу шляхам реформування початкової школи, де наголошувала на співвідношенні національного та інтернаціонального у вихованні дітей, важливості вивчення іноземних мов, вивчення європейської культури. Вона була переконана, що виховання громадянина, його духовності та національної самосвідомості необхідно починати з наймолодшого віку (Джус, 2007).

У своїх публікаціях С. Русова піддавала гострій критиці існуючу систему освіти, методи навчання і виховання старої школи, що були засновані на примусі та авторитаризмі. У її публіцистичному та науковому доробку є праці, присвячені новій школі, де висвітлена важливість функціонування школи у відповідності до потреб своєї країни та народу. Ці ідеї педагог відстоювала на міжнародних учительських конгресах у Данії, Чехії, Швейцарії, де вона зустрічалась та ознайомлювалась з роботами видатних світових педагогів (Дж. Дьюї, М. Монтессорі, Я. Коменського, Ж.-Ж. Руссо та ін.). Бачення освіти С. Русовою, її основні концептуальні засади гуманізації школи полягають у таких положеннях, як гуманізм, демократичність, народність, природо- та культуровідповідність, особистісно орієнтований підхід, загальнолюдські цінності.

Основними підходами до виховання С. Русова вважає: індивідуалізацію та соціалізацію, гуманізацію школи, моральне виховання, приклад батьків, релігійне виховання (Джус, 2018). Також С. Русова визначила три основні принципи нової школи: активність, індивідуалізація та соціалізація виховання. Для їх реалізації педагог рекомендує запровадити у школі ручну працю, активне спостереження та засвоєння природознавства, арифметики, географії, історико-філологічних дисциплін. Вона вважала, що вчитель має надати дитині можливість проявляти риси індивідуальності. До соціального підґрунтя шкільної активності С. Русова відносить ігри, спорт, працю, лабораторію, екскурсії, свята.

Перехід до нової школи в Україні, на думку С. Русової, має бути поступовим, обережним, у ньому важливо підготувати вчителя, покращити матеріально-методичне забезпечення освітнього процесу. Успішною українською новою школою С. Русова вважала таку, де будуть запроваджені різні форми, методи навчання і виховання; вони мають бути національними по суті, навчання має вестись рідною мовою (Джус, 2018).

Педагогічна спадщина В. Сухомлинського спричинила значний вплив на розвиток шкільної освіти й виховання у світовому масштабі та на концепцію НУШ зокрема. Аналізу його ідей та практичного досвіду присвячені праці численних вітчизняних і зарубіжних науковців; на його підходах до організації навчання у школі базуються сьогодні сучасні системи освіти багатьох країн світу. Серед основних ідей В. Сухомлинського виокремимо: особистісно-орієнтований підхід (дитиноцентризм) до дитини-особистості як найвищої цінності; виокремлення педагога як творчої особистості (творець, взірць, світоч), експериментатора, який вміє викликати у дітей радість пізнання, є високоосвіченим та інтелектуалом, здатний до самопізнання та самовдосконалення. Школа, на думку педагога – це місце, де панують позитивні емоції (школа радості), а навчання базується на ефективних педагогічних методиках та підходах, доброзичливості, усвідомленні світу дитинства, гуморі, заохоченні дитини до пізнання. В. Сухомлинський стверджував: «Оптимізм, віра в людину – невичерпне джерело творчої енергії, нервових сил, здоров'я вихователя й вихо-

ванця... Доброзичливість, розумна доброта – ось що має бути атмосферою життя дитячого колективу, головним тонутом взаємовідносин педагога і дітей» (Сухомлинський, 1977–1978).

Г. Ващенко, видатний український учений, педагог та філософ, творець національної педагогіки, вважав, що український виховний ідеал повинен базуватись на традиціях. Найбільше виховний ідеал, за Г. Ващенко, має базуватись на національній історії, психології народу, народній творчості, що відображено у творах кращих митців та письменників, духовних проповідників свого народу. Г. Ващенко був послідовником ідей Г. Сковороди, П. Могили, К. Ушинського, Т. Шевченка та ін., про що свідчить його праця «Виховний ідеал». В основу поглядів на ідеал українського національного виховання Г. Ващенко покладає віру в добро, справедливість, уміння відстоювати це навколо себе. Він протиставляє український виховний ідеал більшовистській моделі виховання, вважає, що вона веде суспільство до деградації (Ващенко, 1976).

Варто відзначити внесок Г. Ващенка у підготовку вчителів, адже за підручником «Загальні методи навчання» (1929 р.) навчались майже в усіх українських педагогічних інститутах та технікумах. В еміграції, під загрозою звинувачень у націоналізмі, наприкінці 50-х рр. Г. Ващенко видає книгу «Проект системи освіти в самостійній Україні», в якій стверджує, що Україна буде самостійною і що державі необхідна нова освіта, яка має враховувати соціально-політичний устрій держави, а також психологічні особливості та національні традиції українського народу (Ващенко, 1957).

Огляд світоглядних ідей та освітніх концепцій вітчизняних філософів, громадських діячів та педагогів дає підстави стверджувати, що вони стали підґрунтям концепції «Нової української школи», навчально-предметне середовище якої має забезпечувати психологічний комфорт і сприяти творчим виявам дітей, шляхом збереження цінностей дитинства, гуманістичної спрямованості освіти, розвитку здібностей учнів.

Ідеї видатних педагогів та мислителів прослідковуються у концептуальних положеннях НУШ, де підкреслено важливість усебічного розвитку дитини з обов'язковим урахуванням її вікових та індивідуальних особливостей розвитку, творення системи цінностей, ключових і предметних компетентностей, необхідних навичок, що забезпечують її готовність до навчання та цілеслов'я і успішної самореалізації у демократичному суспільстві (Бібік, 2019).

Окрім того, необхідно також зупинитись і на дотичних до цих ідей філософсько-освітніх теоріях, які вплинули на сучасну освітню реформу та освітню парадигму як в Україні, так і в країнах світу. У цьому ключі слід виділити конструктивістську теорію, засновником якої став Ж. Піаже, видатний швейцарський психолог та педагог. Ж. Піаже розвивав ідеї, що пов'язані з когнітивним розвитком людини, за якими дитина, поступово набуваючи досвіду, розвиває свої здібності. Ж. Піаже виділив чотири етапи когнітивного розвитку за віком дитини: сенсомоторний, передопераційний, конкретний операційний, формальний операційний. Він стверджував, що когнітивний розвиток є центром людського організму, а висловлювання людини залежать від знань і розуміння, набутих унаслідок когнітивного розвитку. Основою когнітивного розвитку Ж. Піаже вважав те, що, людина осмислює отримані знання шляхом особистого досвіду і взаємодії знань й досвіду між собою. Важливим учений також вважав вплив інших людей на індивідуальність дитини. Під впливом теорії Ж. Піаже свої ідеї розвиває Л. Виготський, який виокремлює теорію соціального конструктивізму, підкреслює важливість соціокультурного оточення та навчання та створює своє бачення взаємодії учня та найближчого оточення, що виокремились у теорію «зони найближчого розвитку» (Маклауд). Розширив теорію Л. Виготського Дж. Брунер, запропонувавши концепцію «навчальних рихтувань», що передбачає підтримку учня через соціальне на навчальне оточення у вигляді явних рихтувань, що поступово вилучаються, коли учень уже ними «пройшов».

Ставлення до вчителя, його ролі в розбудові середовища для навчання у новій українській школі, його новаторство спирається на відповідні положення та ідеї видатних педагогів та філософів минулого (Т. Шевченка, Б. Грінченка, С. Русової, М. Монтесорі, Ж. Піаже, В. Сухомлинського, Л. Виготського та ін.). Учитель НУШ має поважати кожную дитину, вірити в її успішність,

бути чесним та вміти визнавати свої помилки, бути послідовним та справедливим, цінувати зусилля дітей, а також організувати стимулююче освітнє середовище (Бібік, 2019).

Варто також відзначити ідеї вітчизняних сучасних педагогів, які є значним внеском у розбудову сучасної реформи НУШ, вони виокремили ключові концепти та окреслили філософію змін у системі освіти відповідно до загальнолюдських цінностей та потреб сучасного суспільства. В. Кремень, видатний педагог та філософ сучасності, у своїх працях аналізує сутність нової стратегії української освіти в умовах глобалізаційних зрушень, що полягає у формуванні «мережевої» людини-особистості, котра постійно саморозвивається та має чітку громадянську позицію, почуття національної єдності та патріотизму, яка здатна до творення змін та сприйняття змін. Особливе місце роботах та практичній діяльності В. Кремень відводить питанням реформування загальної середньої освіти як міністр освіти (1999–2005) і як вчений. На думку вченого, ключовими концептами сучасної філософії освіти в епісі постмодерну, з її мінливістю та множинністю буття, є людиноцентризм та інноваційна особистість. Він стверджує, що для розвитку всіх сфер соціального/освітнього простору філософія людиноцентризму є одним із способів вирішення складних проблем сьогодення. Як управлінець В. Кремень виокремлює тезу щодо освітньої реформи в Україні, вважає, що для ефективної та якісної трансформації національної системи освіти, необхідно усвідомлювати суть цивілізаційних процесів і змін, урахувати умови та виклики сьогодення, а також перспективи розвитку суспільства: «глобалізація небезпек і ризику в постіндустріальному світі вимагає посилення педагогічної компоненти цивілізаційного процесу» (Кремень, 2008).

І. Зязюн, відомий український учений, педагогічний діяч та управлінець, який присвятив своє життя освіті дорослих, зокрема вчителів, вважає, що в основу освітньої моделі з управлінської точки зору має бути покладена ключова концепція, яка нівелюватиме конфліктні ситуації в освітній системі та суспільстві загалом. Такою ідеєю розбудови освітнього простору для людини є, на його думку, гуманістичний світогляд, що передбачає розвиток таких особистісних якостей як усвідомлення цінності гармонії та єдності людини і природи, відмова від авторитарного, міфологічного світогляду, вміння досягати компромісів, толерантність, повага до інших культур, цінностей, вірувань. Учений стверджує, що нова освітня реформа має вирішальне значення у розвитку і закріпленні загальнолюдських цінностей в Україні, утворенні системи освіти відповідно до сучасних запитів розвитку держави і у вихованні свідомих громадян зі стійкими позиціями в геополітичному та соціоекономічному просторах (Зязюн, 2003, 2008).

Очевидно, що подані вище аспекти розуміння філософії шкільної освіти та ставлення до освітніх інновацій і змін, які висловлювали видатні українські й зарубіжні мислителі та педагоги, є вагомим підґрунтям сучасної реформи НУШ. Їх відображення та втілення можна прослідкувати у підходах до реалізації реформи «Нова українська школа» (табл. 1).

Необхідно також відзначити праці сучасних педагогів, чії думки і погляди є значним внеском у розвиток педагогічних ідей Нової української школи, серед них: В. Огнев'юк, О. Савченко, Н. Бібік, О. Ляшенко, Р. Шиян, Ш. Амонашвілі, – положення цих науковців-педагогів розвивають підходи до організації навчання та формують зміст сучасної НУШ. Так, О. Савченко, відома сучасна вчена та педагог, активно впроваджувала дидактичні підходи до формування творчого мислення учнів початкової школи. Їй належить значний внесок у розроблення теоретичних засад дидактики початкової школи, зокрема, виокремлення та обґрунтування концептуальних відмінностей між знаннєвим і компетентнісним підходами у формуванні змісту і методики навчання, обґрунтування термінологічного поля компетентнісного підходу для початкової школи (Савченко, 2014). В. Огнев'юк проаналізував сутність, місце та роль освіти в системі цінностей сталого людського розвитку, світоглядно-методологічні основи розуміння та поліпшення базового змісту, структури і функцій сучасної української системи освіти, створення та втілення її ціннісної парадигми в умовах глобалізації та інтеграції в світовий освітній простір. Н. Бібік, вчена та авторка численних підручників для початкової школи, відкрила науковий дискурс пошуку теоретичних засад компетентнісно спрямованої освіти як цільової орієнтації освіти (Бібік, 2008, с. 408–409).

У своїх працях дослідниця аналізує питання оцінювання навчальних досягнень учнів з погляду набуття ними ключових і предметних компетентностей (Бібік, 2015, с. 47–58). О. Ляшенко, педагог та вчений, який має значний доробок дидактичних праць з викладання фізики у школі, зосереджує свою основну увагу на оцінюванні навчальних досягнень учнів через призму компетентнісного підходу. Він є активним розробником стандартів НУШ та продовжує працювати над питаннями моніторингу якості освіти у європейському баченні (Ляшенко, 2019, с. 3–5). Р. Шиян порушує питання управління освітою та виокремлює державно-громадське управління освітою як важливий механізм, що дозволяє змінити підходи до організації освітнього процесу, координує роботу над освітніми стандартами в рамках НУШ у команді підтримки реформ при Міністерстві освіти і науки України.

Таблиця 1

Ідеї вітчизняної педагогічної думки та їх втілення у концептуальних засадах реформи «Нова українська школа»

Імена видатних постатей, ідеї яких вплинули на розроблення та впровадження реформи НУШ	Бачення побудови освітнього процесу та основні ідеї	Відображення у концептуальних положеннях НУШ
Г. Сковорода	філософія серця та пізнання себе; повага до Вітчизни, свого народу, батьків, учителів, благодійників; виховання у суспільстві, у процесі різних взаємостосунків, у родинному середовищі, ідея «сродної праці» як органічної потреби кожної людини	наскрізний процес виховання, який формує цінності; виховання відповідальних громадян; розпізнання і розвиток індивідуальних талантів дитини; поглиблення професійної орієнтації для правильного вибору професії
Т. Шевченко	виховання у дітей любові до Батьківщини, рідної мови, народних традицій та фольклору; народна педагогіка та родинне виховання; роль учителя	формування національної ідентичності; плекання патріотизму; навчання українською мовою; взаємодія з родиною, педагогіка партнерства
К. Ушинський	національна школа, національна система виховання; обґрунтування дидактичних принципів свідомості, наочності, систематичності, міцності засвоєння знань; розвиток пізнавальної активності школярів, мислення, емоційності, розвиток мовленнєвої активності; наступність у навчанні; духовно-моральне виховання	усебічний гармонійний розвиток особистості дитини з урахуванням її вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей; застосування активних методів навчання; відповідне освітнє середовище; формування високоморальної особистості
І. Франко	національна школа та власна освітня традиція, культура; значення соціального середовища для розвитку особистості; вплив навколишнього світу на людину; культурна інтеграція всього потенціалу людини, становлення українства	метою освіти є «...виховання відповідальних громадян, які здатні до свідомого суспільного вибору та спрямування своєї діяльності на користь іншим людям і суспільству, збагачення на цій основі інтелектуального, економічного, творчого, культурного потенціалу Українського народу, підвищення освітнього рівня громадян задля забезпечення сталого розвитку України та її європейського вибору» (Верховна Рада України, 2017, с. 1)

Б. Грінченко	народна педагогіка та навчання рідною мовою у школах; групові методи навчання, систематизація знань; народна школа; учитель і самовдосконалення	розвиток національної системи освіти, умотивований учитель, який має можливості діяти творчо та креативно; професійно розвиватися та вдосконалюватися
С. Русова	гуманізм, демократичність, народність, природо- та культуровідповідність, особистісно орієнтований підхід, загальнолюдські цінності; розумове, морально-естетичне та трудове виховання дитини; три основні принципи нової школи: активність, індивідуалізація та соціалізація виховання; соціальне підґрунтя шкільної активності через ігри, екскурсії тощо	забезпечення повного і своєчасного доступу до навчання усіх дітей молодшого шкільного віку; різностороннє використання досягнень дошкільного віку; індивідуалізація навчання, активні методи і форми навчання через соціальну взаємодію; формування цілісної всебічно розвиненої особистості; плекання загальнокультурних, морально-етичних цінностей
В. Сухомлинський	дитиноцентризм, школа радості, позитивні емоції; педагог як творча особистість, творець, вірець, світоч, експериментатор; ефективні педагогічні методики та підходи, доброзичливість, усвідомлення світу дитинства, гумор, заохочення дитини до пізнання	педагогіка партнерства, що ґрунтується на співпраці та взаємодії учасників освітнього процесу – учня, учителя і батьків; особлива увага професійному розвитку вчителя; мотивація дитини до навчання; формування відчуття радості пізнання; дружнє освітнє середовище
Г. Ващенко	ідеал національного виховання; віра в добро, справедливість, уміння відстоювати це навколо себе; система освіти, що має відповідати соціально-політичному устроєві країни, а також психологічним особливостям народу та його національним традиціям	формування патріота з активною позицією, який діє згідно з морально-етичними принципами, здатний приймати відповідальні рішення, поважає гідність і права людини (Кабінет Міністрів України, 2016 р.)
В. Кремень	дитиноцентризм та інноваційна особистість; філософія змін у системі освіти відповідно до загальнолюдських цінностей та потреб сучасного суспільства; випереджальна трансформація національної системи освіти	орієнтація на потреби учня в освітньому процесі, дитиноцентризм; формування компетентностей та навичок; розвиток і формування інноваційної, конкурентноспроможної на ринку праці особистості, здатної змінювати навколишній світ, розвивати економіку за принципами сталого розвитку, та навчатися впродовж життя
І. Зязюн	гуманістичний світогляд; закріплення в освіті загальнолюдських цінностей; усвідомлення цінності гармонії та єдності людини і природи, відмова від авторитарного, міфологічного світогляду, вміння досягати компромісів, толерантність, повага до інших культур, цінностей, вірувань	реформа орієнтована на потреби сучасного суспільства, нова структура школи, яка забезпечує якісне засвоєння нового змісту і дає можливості для набуття життєвих компетентностей; професійний розвиток учителя; формування компетентностей сучасного вчителя

Джерело: розроблено авторкою

Висновки та перспективи подальших розвідок. Огляд основних ідей вітчизняних класиків філософсько-педагогічної думки щодо реалізації середньої освіти та розвитку людини, а саме вітчизняних мислителів, педагогів та науковців, серед яких Г. Сковорода, Т. Шевченко, К. Ушинський, С. Русова, Б. Грінченко, Г. Ващенко, В. Сухомлинський та ін., дає підстави стверджувати, що їхній педагогічний доробок лежить в основі концептуальних підходів до реалізації реформи «Нова українська школа».

Погляди вчених та педагогів-практиків щодо вітчизняної шкільної освіти, людського розвитку, їхні світоглядно-методологічні засади щодо української освіти стали витоками концептуальних положень НУШ, серед яких: закріплення загальнолюдських цінностей та гуманістичний світогляд; національна школа; викладання рідною мовою; виховання любові до Батьківщини; інноваційні підходи до навчання, нові методи та форми пізнання; компетентнісний підхід; дитиноцентризм; створення сприятливого освітнього середовища навчання, психологічного комфорту для дитини; виокремлення ролі вчителя-новатора; ролі родини та родинного виховання та ін.

Зазначені положення значною мірою вплинули на зміну ставлення суспільства до середньої освіти та її ролі для людини, тому важливим залишається ґрунтовне осмислення здійснення реформи НУШ, її результатів, урахування соціально-економічної та політичної ситуації в державі.

Перспективи подальших досліджень розгортання реформи «Нова українська школа» вбачаємо у необхідності урахування її перебігу в умовах, що постійно змінюються, зокрема під час війни та в контексті післявоєнної розбудови.

Використані джерела

- Бібік, Н. (2008) Компетентність у навчанні. *Енциклопедія освіти* (2-ге вид. допов. та перероб.), с. 408–409.
- Бібік, Н. (2015) Переваги і ризики запровадження компетентнісного підходу в шкільній освіті. *Український педагогічний журнал*, (1), 47–58. <https://lib.iitta.gov.ua/9772/1/10-35-1-PB%20%281%29.pdf>
- Бібік, Н. (Ред.) (2019) *Нова українська школа: поради для вчителя*. Літера ЛТД.
- Ващенко Г. (1976) *Підручник для Виховників, Учителів і українських Родин*. Видавництво Центральної Управи Спілки Української Молоді. http://gromada-i-misto.org/wp-content/uploads/2017/11/Vykhovnyi_ideal_Zapysky_vykhovnyuka.pdf
- Ващенко, Г. (1957) *Проект системи освіти в самостійній Україні*. Вид-во Центрального Комітету Спілки Української Молоді (СУМ) <https://diasporiana.org.ua/ukrainica/11047-vashhenko-g-proekt-sistemi-osviti-v-samostiyniy-ukrayini/>
- Вікторенко, І., Федь, І., & Вовк, Н. (2022). Витоки та теоретико-методологічна база започаткування та реалізації реформи нової української школи. *Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти*, 2(17), 15–30. <http://profped.ddpu.edu.ua/article/view/259989>
- Дем'яненко, Н. (2013) Ушинський Костянтин Дмитрович. Смолій, В. (ред), *Енциклопедія історії України*: у 10 т., 257.
- Джус, О. (2018) Українська національна школа: ідеї Софії Русової в сучасній освіті. *Учитель початкової школи*. 10, 3–6. <https://upsh.com.ua/2018-10>
- Закон України «Про освіту» № 2145-VIII (2017). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>.
- Зязюн, І. (2003) Філософія неперервної професійної освіти і сучасні психолого-педагогічні парадигми. Андрющенко, В., Кремень, В. (ред) *Неперервна професійна освіта: філософія, педагогічні парадигми, прогноз*, 167–275.
- Зязюн, І. (2008) *Філософія педагогічної дії: Монографія*. ЧНУ імені Богдана Хмельницького.
- Ковалів, Ю (2007) Філософія серця. *Літературознавча енциклопедія*: у 2 т., 534.
- Кремень, В. (2008) Філософія людиноцентризму в стратегіях освітнього простору. Київ: Пед. думка.
- Ляшенко, О. (2019) Модернізація змісту освіти як чинник реформування української школи. *Фізика як змістовий і концептуальний елемент природничої освіти і її роль у процесі розбудови нової української школи: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. «Чернігівські методичні читання з фізики та астрономії, 2019»*. Десна, 2019, 3–5. https://lib.iitta.gov.ua/717258/1/Модернізація_змісту_освіти_Чернігів_2019.pdf.
- Маклауд, С. А. «Піаже. Когнітивна теорія». Просто психологія. https://search.credoreference.com/content/entry/edinburghthinkl/jean_piaget/0
- Нагачевська, З., Джус О. (2007) *Софія Русова. З маловідомого і невідомого.* – Ч. 2: *Сеньйорка українського жіноцтва...* Гостинець.

- Огнев'юк, В. О. (2003). *Освіта в системі цінностей сталого людського розвитку (світоглядно-методологічний аспект)* [Неопубл. дис. д-ра філос. наук]. Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка.
- Пастух, Б. (2006) *Борис Грінченко – безкомпромісний лицар національної ідеї*. Книжковий світ.
- Розпорядження Кабінету міністрів України «Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти “Нова українська школа” на період до 2029 року» № 988-р. (2016, 14 грудня) <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-%D1%80>.
- Савченко, О. (2014) Упровадження компетентнісного підходу в початкову освіту: здобутки і нерозв'язані проблеми. *Рідна школа*. 4–5 (квітень–травень), 12–16.
- Сковорода, Г. (2011) *Повна академічна збірка творів*. (Ушкалов, Л., ред). Вид-во Канад. ін-ту укр. студій.
- Скрипник, П. (2004) Грінченко Борис Дмитрович. *Енциклопедія історії України: у 10 т.* Інститут історії України НАН України. Київ: Наукова думка, Т. 2: Г–Д, 206.
- Сухомлинська, О. (2005) Ушинський Костянтин Дмитрович. *Українська педагогіка в персоналіях: навч. посібник для студентів ВНЗ: у 2 кн.* Кн. 2. XX століття. Київ: Либідь, 284–292.
- Сухомлинський, В. (1977–1978). *Вибрані твори у 5-ти т.* Т. 2.
- Франко, І. (1986) Одвертий лист до гал[ицької] української молоді. *Філософські праці*, 401–409.
- Франко, І. (1986). Що таке поступ? *Філософські праці*, 300–348.
- Шевченко, Т. (2003). І мертвим, і живим, і ненародженим землякам моїм в Україні і не в Україні моє дружнє посланіє. *Зібрання творів: У 6 т.* Т. 1: Поезія 1837–1847, 348–354.
- Шевченко, Т. (2003). І мертвим, і живим, і ненародженим землякам моїм в Україні і не в Україні моє дружнє посланіє. *Зібрання творів: У 6 т.* Т. 1: Поезія 1837–1847, 737–740.

References

- Bibik, N. (2008) Kompetentnist` u navchanni. *Ency`klopediya osvity` (2-ge vy`d. dopov. ta prerob.)*, s.408–409. (in Ukrainian).
- Bibik, N. (2015) *Perevagy` i ry`zy`ky` zaprovadzheniya kompetentnitsnogo pidxodu v shkil`nij osviti. Ukrayins`ky`j pedagogichny`j zhurnal*, (1), 47–58. <https://lib.iitta.gov.ua/9772/1/10-35-1-PB%20%281%29.pdf> (in Ukrainian).
- Bibik, N. (Red.) (2019) *Nova ukrayins`ka shkola: poradny`k dlya vchy`telya*. Litera LTD. (in Ukrainian).
- Vashhenko G. (1976) *Pidruchny`k dlya Vy`xovny`kiv, Uchy`teliv i ukrayins`ky`x Rody`n. Vy`davny`czstvo Central`noyi Upravy` Spilky` Ukrayins`koyi Molodi*. http://gromada-i-misto.org/wp-content/uploads/2017/11/Vykhovnyy_ideal_Zapysky_vykhovnyka.pdf (in Ukrainian).
- Vashhenko, G. (1957) *Proekt sy`stemy` osvity` v samostijnij Ukraini. Vy`d-vo Central`nogo Komitetu Spilky` Ukrayins`koyi Molodi (SUM)* <https://diasporiana.org.ua/ukrainica/11047-vashhenko-g-proekt-sistemi-osviti-v-samostiyniy-ukrayini/> (in Ukrainian).
- Viktorenko, I., Fed` I., & Vovk, N. (2022). *Vy`toky` ta teorety`ko-metodologichna baza zapochatkuvannya ta realizaciyi reformy` novoyi ukrayins`koyi shkoly`*. *Profesionalizm pedagoga: teorety`chni j metody`chni aspekty`*, 2(17), 15–30. <http://profped.ddpu.edu.ua/article/view/259989> (in Ukrainian).
- Dem`yanenko, N. (2013) *Ushy`ns`ky`j Kostyanty`n Dmy`trovy`ch. Smolij, V. (red), Ency`klopediya istoriyi Ukrayiny` : u 10 t., 257.* (in Ukrainian).
- Dzhus, O. (2018) *Ukrayins`ka nacional`na shkola: ideyi Sofiyi Rusovoyi v suchasnij osviti. Uchy`tel` pochatkovoyi shkoly`*. 10, 3–6. <https://upsh.com.ua/2018-10> (in Ukrainian).
- Zakon Ukrayiny` «Pro osvitu» # 2145-VIII (2017). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>. (in Ukrainian).
- Zyazyun, I. (2003) *Filosofiya neperervnoyi profesijnoyi osvity` i suchasni psy`xologo-pedagogichni parady`gmy`*. Andryushhenko, V., Kremen`, V. (red) *Neperervna profesijna osvita: filosofiya, pedagogichni parady`gmy`, prognoz*, 167–275. (in Ukrainian).
- Zyazyun, I. (2008) *Filosofiya pedagogichnoyi diyi: Monografiya*. ChNU imeni Bogdana Xmel`ny`cz`kogo. (in Ukrainian).
- Kovaliv., Yu (2007) *Filosofiya sercya. Literaturoznavcha ency`klopediya: u 2 t., 534.* (in Ukrainian).

- Kremen, V. (2008) *Filosofiya lyudy`nocentry`zmu v strategiyax osvity`ogo prostoru*. Ky`yiv: Ped. dumka. (in Ukrainian).
- Lyashenko, O. (2019) *Modernizaciya zmistu osvity` yak chy`nny`k reformuvannya ukrayins`koyi shkoly`*. Fyzy`ka yak zmistovy`j i konceptual`ny`j element pry`rodny`choyi osvity` i yiyi rol` u procesi rozbudovy` novoyi ukrayins`koyi shkoly` : materialy` Vseukr. nauk.-prakt. konf. «Chernigivs`ki metody`chni chy`tannya z fizy`ky` ta astronomiyi, 2019». Desna, 2019, 3–5. https://lib.iitta.gov.ua/717258/1/Modernizaciya_zmistu_osvity`_Chernigiv_2019.pdf. (in Ukrainian).
- Maklaud, S. A. «Piazhe. Kognity`vna teoriya». Prosto psy`xologiya. https://search.credoreference.com/content/entry/edinburghthinkl/jean_piaget/0 (in Ukrainian).
- Nagachevs`ka, Z., Dzhus O. (2007) *Sofiya Rusova. Z malovidomogo i nevidomogo.*– Ch. 2: Sen`jorka ukrayins`kogo zhinocztva... Gosty`necz`. (in Ukrainian).
- Ognev`yuk, V. O. (2003). *Osvita v sy`stemi cinnostej stalogo lyuds`kogo rozvy`tku (svitoglyadno-metodologichny`j aspekt)* [Neopubl. dy`s. d-ra filos. nauk]. Ky`yivs`ky`j nacional`ny`j un-t im. Tarasa Shevchenka. (in Ukrainian).
- Pastux, B. (2006) *Bory`s Grinchenko – bezkompromisny`j ly`czar nacional`noyi ideyi*. Kny`zhkovy`j svit. (in Ukrainian).
- Rozporyadzhennya Kabinetu ministriv Ukrayiny` «Pro sxvalennya Koncepciyi realizaciyi derzhavnoyi polity`ky` u sferi reformuvannya zagal`noyi seredn`oyi osvity` “Nova ukrayins`ka shkola” na period do 2029 roku» # 988-r. (2016, 14 grudnya) <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-%D1%80>. (in Ukrainian).
- Savchenko, O. (2014) *Uprovadzhennya kompetentnissnogo pidxodu v pochatkovu osvitu: zdobutky` i nerozv`yazani problemy`*. Ridna shkola. 4–5 (kviten`–traven`), 12–16. (in Ukrainian).
- Skovoroda, G. (2011) *Povna akademichna zbirka tvoriv*. (Ushkalov, L., red). Vy`d-vo Kanad. in-tu ukr. studij. (in Ukrainian).
- Skry`pny`k, P. (2004) *Grinchenko Bory`s Dmy`trovy`ch. Ency`klopediya istoriyi Ukrayiny` : u 10 t. Insty`t istoriyi Ukrayiny` NAN Ukrayiny`*. Ky`yiv: Naukova dumka, T. 2: G–D, 206. (in Ukrainian).
- Suxomly`ns`ka, O. (2005) *Ushy`ns`ky`j Kostyanty`n Dmy`trovy`ch. Ukrayins`ka pedagogika v personaliyax: navch. posibny`k dlya studentiv VNZ: u 2 kn. Kn. 2. XX stolittya*. Ky`yiv: Ly`bid`, 284–292. (in Ukrainian).
- Suxomly`ns`ky`j, V. (1977–1978). *Vy`brani tvory` u 5-ty` t. T.2*. (in Ukrainian).
- Franko, I. (1986) *Odverty`j ly`st do gally`cz`koyi ukrayins`koyi molodezhi. Filosofs`ki praci*, 401–409. (in Ukrainian).
- Franko, I. (1986). *Shho take postup? Filosofs`ki praci*, 300–348. (in Ukrainian).
- Shevchenko, T. (2003). *I mertvy`m, i zhy`vy`m, i nenarodzheny`m zemlyakam moyim v Ukraini i ne v Ukraini moye druzhnyeye poslaniye. Zibrannya tvoriv: U6 t. T. 1: Poeziya 1837–1847*, 348–354. (in Ukrainian).
- Shevchenko, T. (2003). *I mertvy`m, i zhy`vy`m, i nenarodzheny`m zemlyakam moyim v Ukraini i ne v Ukraini moye druzhnyeye poslaniye. Zibrannya tvoriv: U6 t. T. 1: Poeziya 1837–1847*, 737–740. (in Ukrainian).

Liliia Hrynevych, PhD in Education, associate professor, first vice-rector, Borys Grinchenko Kyiv University, Kyiv, Ukraine.

Research interests: educational policy, management of reforms in the field of education, development and implementation of a system of monitoring the quality of education and independent external evaluation, educational innovations and development of the educational environment, quality of education in the context of global and European trends.

CONCEPTUAL IDEAS OF THE «NEW UKRAINIAN SCHOOL» REFORM IN THE LIGHT OF UKRAINIAN PEDAGOGICAL THOUGHT

Abstract. The article is devoted to the coverage of the conceptual approaches and vision of the reform «New Ukrainian School» through the prism of the provisions of the classics of the philosophical and pedagogical direction of domestic and foreign educational thought that influenced educational changes in Ukraine. The views of scientists and practicing teachers who have made a significant contribution to the world and national school education, human development and worldwide and methodological foundations of Ukrainian education in the context of modern globalization challenges are presented. Among

the ideologists of the new school are the achievements of famous thinkers and teachers, H. Skovoroda, T. Shevchenko, K. Ushynskiy, S. Rusova, I. Franko, B. Grinchenko, H. Vaschenko, V. Sukhomlynskyi, A. Ziaziun, V. Kremen and others. The ideas of national pedagogical thought and their implementation in approaches to the carrying-out of the reform «New Ukrainian School» are outlined. The scientific novelty is to reveal the parallels between the ideas of outstanding educators, teachers and philosophers of the past and present and the conceptual provisions of the reform «New Ukrainian School» in the context of its implementation. It is concluded that the modern reform «New Ukrainian School» in the field of general secondary education is based on deep national educational traditions and ideas of prominent national thinkers and educators.

Keywords: «New Ukrainian School» Reform; NUS; educational reform; school education; institutions of general secondary education; Ukrainian pedagogical thought